

Svenskt Näringsliv, LO och PTK om sjukförsäkringen

En långsiktigt hållbar sjukförsäkring

Svenskt Näringsliv, LO och PTK (parterna) anser att såväl arbetsgivare som arbetstagare har behov av en sjukförsäkring som är förutsägbar och rättssäker. Parterna anser att sjukförsäkringen ska vara långsiktigt stabil och hållbar, att den ska bidra till ökad sysselsättning och vara hållbart finansierad. Parterna anser att försäkringens fokus bör vara att ta tillvara arbetsförmåga. Därför är det viktigt att sjukförsäkringen medverkar till snabba och adekvata åtgärder som leder tillbaka till arbete, men också till åtgärder som förhindrar och förebygger sjukfrånvaro.

För att värna förtroendet för och lojaliteten till sjukförsäkringen är det viktigt att den ligger på en stabil nivå över tid. Att nivån på sjukfrånvaron uppvisar stora variationer över tid skadar förtroendet för sjukförsäkringen och speglar inte den goda hälsan i befolkningen och arbetsmiljön.

Parterna anser att samverkan och kommunikation mellan aktörerna i sjukprocessen är av stor vikt för en väl fungerande sjukförsäkring. Det tidiga informationsutbytet mellan vården, arbetsgivaren och arbetstagaren bör utvecklas.

Parterna anser att försäkringsperspektivet i den allmänna sjukförsäkringen bör värnas. Därför är det centralt med en koppling mellan avgift och förmån.

Parterna delar regeringens oro över de ökande kostnaderna för sjukfrånvaron. Från historisk låga sjukpenningtal om sex dagar 2010, har sjukskrivningarna återigen ökat. Försäkringskassans senaste prognos visar dock att sjukfrånvarons ökning bromsat in såväl avseende inflöde som varaktighet. Sjukfrånvaron är dock ojämnt fördelad på svensk arbetsmarknad, med lägre sjukfrånvaro i privat sektor jämfört med offentlig sektor. Den skiljer sig även mellan stora och små företag, mellan arbetare och tjänstemän. Mindre företag och tjänstemän har generellt lägre sjukfrånvaro.

Det ekonomiska ansvaret vid sjukfrånvaro sträcker sig vidare än arbetsgivaravgiften och inkluderar även produktionsbortfall, vikariekostnad, sjuklönekostnad och premier till försäkringar. För parterna är god arbetsmiljö och friska medarbetare självklara förutsättningar för att företagen i privat sektor ska klara konkurrens och överlevnad. Dessa förutsättningar gäller även för att kunna rekrytera och behålla kompetenta medarbetare.

Hållbart arbetsliv

Partsgemensamt arbete

Parterna inom privat sektor bedriver idag ett framgångsrikt och aktivt arbete för att förebygga skador och ohälsa samt för att underlätta återgången i arbete för sjukskrivna medarbetare. Detta

sker främst genom AFA Försäkring och Prevent (samägda av Svenskt Näringsliv, LO och PTK). Arbetet kompletteras med den samverkan som sker i branschernas partsgemensamma arbetsmiljöråd och kommittéer. Parterna anser att samverkan och ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) är centralt för att kunna förebygga och åtgärda arbetsrelaterad ohälsa.

Inom ramen för AFA Försäkring satsar parterna årligen drygt 300 Mkr på att förebygga ohälsa och arbetsskador genom att

- Investera 150 Mkr årligen i forskning och utveckling om arbetsmiljö och hälsa. Det innebär att arbetsmarknadens parter är den största finansiären inom arbetsmiljöområdet i Sverige.
- Investera ca 100 Mkr för att sprida och nyttiggöra forskningsresultat, samt utveckla verktyg och utbildningar för arbetsplatserna genom finansieringen av Prevent och Suntarbetsliv.
- Investera 75 Mkr under tre år i en arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud inom privata sektorn, där hitintills 8000 chefer och skyddsombud har, eller inom kort kommer att ha deltagit i en av parterna bekostad arbetsmiljöutbildning.
- Tillhandahålla och utveckla ett webbaserat system så att alla företag, branscher, kommuner och landsting kan hantera det systematiska arbetsmiljöarbetet på ett enkelt och effektivt sätt.
- Rehabiliteringsstöd till arbetsgivare för anställda som genomgår arbetslivsinriktad rehabilitering.

Inom ramen för parternas forskningssatsningar tilldelas ett antal FoU-program (större samlande insatser) och enskilda forskningsprojekt medel. Nedanstående är exempel på dessa

- *"Ett arbetsliv utan hjärt- och kärlsjukdom"*(HKS), är en pågående programutlysning. Programmet syftar till att få till stånd projekt som klarlägger bakomliggande orsaker till och riskfaktorer för HKS.

Pågående FoU-program

- *"Ett hållbart arbetsliv"*, syftar till att bidra till kunskapsutvecklingen inom svensk arbetsmiljöforskning med sammanhållen och praktiskt orienterad kunskap kring de hinder och möjligheter som finns för organisationer och företag att bidra till ett hållbart arbetsliv.
- *"Kronisk smärta"*, syftar till att ta ett helhetsgrepp inom området. Det handlar om nya läkemedel, kartlägga riskfaktorer, förebyggande metoder, utvärdera olika behandlingsmetoder och att ta fram kunskap om de underliggande fysiologiska och biokemiska mekanismerna vid kronisk smärta.

Nedanstående exempel på enskilda forskningsprojekt som tilldelats medel 2016 ser parterna kan komma vara betydelsefulla i detta sammanhang.

- *"Ny metod för återgång i arbete vid psykisk ohälsa"* (Umeå universitet)
- *"Att ta mark i professionen - En studie av socialsekreterare i etableringsfasen mellan utbildning och yrkesliv"* (Örebro universitet)

- *"IT-utveckling för hållbara arbetsplatser"* (Högskolan i Halmstad), ska undersöka hur arbete med IT-upphandling kan bidra till att förbättra arbetsmiljön för användarna.

Forskningen i Sverige om arbetsmiljöfrågor är spridd mellan olika universitet, högskolor och discipliner. De flesta av dagens forskningsmiljöer inom arbetsmiljöområdet är små och saknar ett gemensamt forum för att fånga upp nya frågor. På området saknas dessutom en gemensam förvaltning och spridning av kunskap samt ett samlande forum för utvecklande av ny teori och praktik.

Avsaknaden av ett nationellt forum för arbetsmiljöfrågor gör att Sveriges står utanför nordiska, europeiska och internationella samarbeten. Detta ser parterna som bekymmersamt.

Prevents verksamhet

Parternas satsning genom Prevent ger arbetsplatserna konkreta verktyg och metoder till stöd i sitt arbetsmiljöarbete. Parterna vill nämna att mellan september 2014 – augusti 2015, laddades 171 000 verktyg ner från Prevents hemsida, 8 800 personer slutförde en webbutbildning och 6 600 chefer och skyddsombud deltog i en öppen eller företagsanpassad utbildning. Som exempel på utbildningar och verktyg för ett hälsofrämjande arbetsliv, kan särskilt nämnas följande.

- Introduktionsguide för nyanställda,
- för organisatoriska och sociala arbetsmiljöfrågor finns ett samlat utbud på www.prevent.se/osa, och
- för att verksamheter ska kunna dra lärdom av varandra finns goda exempel samlade under www.prevent.se/inspiration.

Förbättra möjligheten att ta tillvara på arbetsförmåga

För att bättre ta tillvara på arbetstagarens varierande arbetsförmåga och underlätta återgång i arbete, finns behov av att ansvaret i rehabiliteringsprocessen tydliggörs - dvs vad som ska göras, när och av vem.

Forskning visar att förutsättningar för återgång i arbete, inte minst när det gäller den stressrelaterade sjukfrånvaron, förbättras av så nära samverkan med arbetsplatsen som möjligt. Den arbetsplats- och arbetslivsinriktade rehabiliteringen kan utvecklas. När rehabiliteringsansvaret är tydligt och samverkan mellan sjukskrivningsprocessens aktörer fungerar bra finns anledning att tro att en låg och stabil sjukfrånvaro kan uppnås. I rehabiliteringsarbetet är det av vikt att aktörerna i sjukprocessen utgår från individens förutsättningar. Detta förutsätter att tidig kontakt och dialog mellan arbetsgivaren, arbetstagaren och vården samt myndigheter erbjuds.

Det finns idag många arbetsplatser där såväl det förebyggande arbetet som återgången i arbete fungerar bra. En generell framgångsfaktor har visat sig vara en högkvalitativ företagshälsovård, eller annan arbetsmiljö- och hälsotjänst, som stöd i ett aktivt systematisk arbetsmiljöarbete. För de företag som saknar egen kompetens inom arbetsmiljö- och hälsotjänster, såsom exempelvis företagshälsovård, bör stöd finnas så att hälsorisker kan förebyggas och arbetsplatsen anpassas för att på ett långsiktigt hållbart sätt kunna ta tillvara på den arbetsförmåga som finns.

Företagshälsovården är en viktig resurs som ska uppfylla högt ställda kvalitetskrav som kontinuerligt utvärderas och utvecklas. Det är även viktigt att säkerställa kompetensförsörjningen inom Företagshälsovården, så att det finns större tillgång till en flerdisciplinär kompetens och en branschspecifik kunskap utifrån arbetsplatsernas behov.

För att aktörerna i sjukprocessen ska kunna vidta relevanta insatser i rätt tid till de delar av arbetsmarknaden där behoven är störst, krävs ökad kunskap om bakomliggande faktorer. Det behövs även kunskap om såväl positiva som negativa konsekvenser av att arbetstagares arbetsförmåga tas tillvara trots sjukdom. Det handlar bland annat om att ta fram en mer nedbruten statistik, som visar på eventuella skillnader mellan olika sektorer, branscher och arbetsplatser samt könsmissiga skillnader.

Avsikt om partsgemensamt arbete

Under förutsättning att regeringen avstår från att lägga fram förslag om "Hälsoväxling för aktivare rehabilitering och omställning på arbetsplatsen" är parterna överens om följande. Parterna avser att vidareutveckla de partsgemensamma insatserna för att förebygga sjukfrånvaro och ta tillvara arbetsförmåga trots sjukdom.

Parterna avser att

- inom ramen för Prevent utveckla stöd och verktyg i sjukprocessen för företagen, särskilt för de små och medelstora företagen, för att ta tillvara arbetstagares arbetsförmåga vid sjukskrivning
- informera om och stimulera företagen att bättre nyttja de ekonomiska stöd som finns avsatta för rehabiliteringsinsatser inom Försäkringskassan och AFA Försäkring
- utifrån nedbruten och branschspecifik statistik från Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket utveckla stödet i samband med sjukfrånvaro, så att det blir mer riktat och träffsäkert
- inom ramen för AFA Försäkring FoU öka kunskapen om de bakomliggande orsakerna till sjukfrånvaro
- vidareutveckla implementeringen av slutsatser och forskningsrön från forskningsprojekt finansierade via AFA Försäkring genom Prevent och de partsgemensamma arbetsmiljöråden
- utveckla den partsgemensamma statistiken avseende sjukfrånvaro hos såväl AFA Försäkring som Alecta
- utreda i vilken omfattning företagen nyttjar företagshälsovård eller annan oberoende expertresurs inom arbetsmiljö och rehabilitering
- på sätt som parterna överenskommer verka för att arbetsgivare ska svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver finns att tillgå. Med företagshälsovård avses en oberoende expertresurs inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering. Företagshälsovården ska särskilt arbeta för att förebygga och undanröja hälsorisker på arbetsplatser samt ha kompetens att identifiera och beskriva sambanden mellan arbetsmiljö, organisation, produktivitet och hälsa (se Arbetsmiljölagen [1977:1160])
- utifrån våra erfarenhetsbaserade kunskaper om förhållandena på arbetsplatserna som organisationerna är bärare av delta och samverka, i mån av resurser, med ansvariga

myndigheter i syfte att underlätta återgången i arbete och bättre ta tillvara på befintlig arbetsförmåga.

Förväntade insatser från regeringen

Regeringen kan stödja parternas arbete med att vidareutveckla insatserna för att förebygga sjukfrånvaro och ta tillvara arbetsförmåga trots sjukdom.

Parterna föreslår regeringen att

- skyndsamt inrätta ett kunskapscentrum för samordningen av arbetsmiljöforskning, innefattande såväl den fysiska som den organisatoriska och sociala arbetsmiljön
- ge Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket i gemensamt uppdrag att kontinuerligt ta fram nedbruten statistik avseende sjukfrånvaron, så att stöd kan riktas och bli mer träffsäkert
- förstärka samverkan och informationsutbyte mellan sjukprocessens aktörer. Regeringen bör tillförsäkra att Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen samt hälso- och sjukvården effektivt samverkar med arbetsgivare och arbetstagare så att arbetsförmåga kan tas tillvara, trots sjukdom
- tydliggöra rehabiliteringsprocessen utifrån de olika aktörernas ansvar. Inte minst behöver hälso- och sjukvårdens tidiga samverkan med arbetsgivare och arbetstagare säkerställas. Även Arbetsförmedlingens ansvar bör tydliggöras, så att arbetstagare med behov av stöd för omställning till nytt arbete som motsvarar individens arbetsförmåga tillförsäkras
- förbättra kunskapen om sjukförsäkringens tillämpning, och därigenom tillförsäkra att sjukförsäkringen tillämpas på ett förutsägbart och rättssäkert sätt
- ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att tydligt lyfta fram positiva exempel på arbetsplatser som framgångsrikt skapat en mer hälsobefrämjande arbetsmiljö. I detta uppdrag bör samverkan ske med Försäkringskassan, Prevent och Sunt arbetsliv
- tillförsäkra kvalitén i Företagshälsovården och därigenom ta ett samlat grepp om kompetensförsörjningen, utifrån de behov som finns på arbetsplatserna och på sådant sätt stimulera att fler får tillgång till sådana tjänster
- långsiktigt stärka forskning och kunskapsutveckling om företagshälsovård och annan oberoende expertresurs inom arbetsmiljö och rehabilitering
- åstadkomma en bättre samordning inom regeringskansliet och mellan myndigheter i frågor rörande företagshälsovård och andra motsvarande expertresurser inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering. Regeringen bör även utse en myndighet som får ansvar för utvärdering, samordning och utveckling av företagshälsovård och andra motsvarande expertresurser inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering.
- underlätta möjligheterna till partiell återgång i arbete
- ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att sammanfatta och mer systematiskt återföra kunskaper och rekommendationer från genomförda inspektionsinsatser till arbetsmarknadens parter.

2016-08-22

Stockholm den 22 augusti 2016

För **Svenskt Näringsliv**

För **Landsorganisationen i Sverige (LO)**

För **Förhandlings- och samverkansrådet (PTK)**